

**NIETZSCHE VE REALİZM: NIETZSCHE’DE GÜÇ İSTENCI KAVRAMI
ve REALİST PARADİGMA¹**

*NIETZSCHE AND REALISM: THE CONCEPT OF WILL TO POWER IN
NIETZSCHE AND REALIST PARADIGM*

Ufuk Serhat YÜKSEL*, Ahmet Emre ATEŞ**

*Geliş Tarihi: 22.02.2019
(Received)*

*Kabul Tarihi: 08.05.2019
(Accepted)*

ÖZ: Bu çalışmada, Nietzsche’nin felsefesinde güç istenci düşüncesi, uluslararası ilişkiler disiplininin temel tartışmaları özelinde, yeni paradigmayla ilişkili olarak tartışılmıştır. Bu tartışmalar daha çok E.H. Carr, Morgenthau, Waltz gibi isimlere referansla realist paradigma çerçevesinde ele alınacaktır. Güç istenci kavramı uluslararası ilişkiler perspektifinden değerlendirilecek, uluslararası ilişkiler açısından büyük kırılma noktalarının tespit edilmesinde güç istencinin belirleyici rolü saptanacaktır. Nietzsche’nin güç istenci düşüncesiyle ortaya koyduğu yeni paradigmanın, çatışmaya ve sürekli çıkar mücadelesine dayalı perspektifi multidisipliner bir bakış açısıyla birleştirme iddiası değerlendirilecektir. Çalışmanın temel hedefi, uluslararası ilişkiler disiplinindeki tartışmalara, özellikle realist paradigma çerçevesinde, bu alanda sınırlı düzeyde tartışılan Nietzsche’nin siyaset felsefesi üzerinden yeni bir açılım getirmek ve Nietzsche’nin güç istenci düşüncesiyle, realizmin güç kavramı arasındaki ortak noktaları değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Nietzsche, güç istenci, paradigma, realizm, büyük siyaset, Carr.

ABSTRACT: In this study, the will to power in Nietzsche's philosophy has been debated in relation to the new paradigm, in particular, in the basic arguments of the discipline of international relations. This study will approach these discussions mostly in reference to names such as E.H. Carr, Morgenthau, Waltz, etc., in the context of realist paradigm. The concept of “will to power” will be evaluated from the perspective of international relations, and the distinctive role of the “will to power” in terms of breaking points will be determined. The claim that the new paradigm that Nietzsche puts forward with the idea of the will to power combines the perspective based on conflict and ongoing conflict of interest with a multidisciplinary point of view will be discussed. The main objective of the study is to bring about a new breakthrough to the discussions in international relations discipline specifically within the frame of realist paradigm, through Nietzsche's political

¹ Bu makale, Doç. Dr. Ahmet Emre Ateş danışmanlığında Ufuk Serhat Yüksel’in İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı’nda 2017 yılında tamamladığı “Nietzsche’de Güç İstenci Kavramı ve Realist Paradigma” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

* Arş. Gör., Altınbaş Üniversitesi, ufuk.yuksel@altinbas@edu.tr., ORCID: 0000-0003-3791-7173.

** Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, aeates@istanbul.edu.tr., ORCID: 0000-0002-1911-8496.

philosophy, which is rarely discussed in this area, and discuss the common points between the concept of power in realism and Nietzsche's idea of will to power.

Keywords: Nietzsche, will to power, paradigm, realism, great politics, Carr

1. GİRİŞ

Bu çalışmada, akademik düzlemde daha çok felsefe ve psikoloji literatüründeki tartışmalarda yer alan güç istenci düşüncesine uluslararası ilişkilerin realist paradigmasının perspektifinden yeni bir yorum getirmek hedeflenmiştir. Bu kapsamda, Nietzsche'nin holistik yaklaşımı ve ortaya koyduğu problemler; Machiavelli, Hobbes, Carr, Morgenthau, Waltz gibi realist paradigmayı etkilemiş teorisyenlerin yorumlarıyla karşılaştırılmıştır. Çalışmanın temel amacı, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesinin uluslararası ilişkilerin realist paradigmasıyla ilişkisini tartışmak ve realizmin analiz modellerine yeni açılımlar kazandırma noktasında olası etkilerini değerlendirmektir.

Çalışmanın ilk kısmında, Nietzsche'de güç istenci düşüncesi, Nietzsche'nin siyaset felsefesi yaklaşımının ana hatlarıyla bağıntılı olarak tartışılmış ve güç istencinin siyasi aktörler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Gücün uluslararası ilişkiler paradigmasındaki yerine de kısaca değinilmiş, realist paradigmadaki güç kavramıyla Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi karşılaştırılmıştır. Nietzsche'nin siyaset felsefesinin ve güç istenci düşüncesinin ana hatları tartışıldıktan sonra Nietzsche'nin siyasi düşüncesinin realist paradigmayla karşılaştırmalı bir okuması yapılmış, güç dengesi kavramı üzerinden bu tartışmalar detaylandırılmıştır.

Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi, Morgenthau başta olmak üzere realist paradigmadan birçok teorisyeni etkilemiştir. Ancak Nietzsche'yi doğrudan realist ekol içine yerleştirmek de mümkün görünmemektedir. Nietzsche'nin devletler sistemini reddedişi ve kapalı bir sistem oluşturmaktan özellikle uzak duruşu bunun ana nedenleri arasında gösterilebilir. Bu çalışmada savunulan temel tez, Nietzsche'nin siyasi düşüncesinin doğrudan realist paradigmayla uyuşmadığı ancak realist paradigmanın ortaya çıktığı zeminin oluşmasına katkıda bulunarak uluslararası ilişkilerin realist paradigması üzerinde önemli etkileri olduğu yönündedir. Bu katkı büyük ölçüde epistemolojik boyuttadır.

2. NIETZSCHE'NİN SİYASET FELSEFESİ VE GÜÇ İSTENCİ DÜŞÜNCESİ

Güç istenci düşüncesinin uluslararası ilişkiler disiplini özelinde analizini gerçekleştirirken, kısaca Nietzsche'nin siyaset felsefesinin ana hatlarını değerlendirmek yararlı olacaktır. Nietzsche'nin bir siyaset felsefesinin olup olmadığı yönündeki tartışmalar günümüzde de devam etmektedir. Brian Leiter, Nietzsche'nin geleneksel anlamda bir siyaset felsefesi anlayışının olmadığını

savunur.¹ Ansell-Pearson, Nietzsche'nin siyasi düşüncesinin göreceli bir perspektife dayandığını ileri sürer ve Nietzsche'nin tezlerini statik bir temele dayandırma arayışının olmadığı çıkarımını yapar.² Morgenthau ise Nietzsche'nin düşüncelerini uluslararası ilişkiler disiplini alanına taşıyarak güç kavramı merkezinde gerçekleştirilen tartışmaların öncülerinden olmuştur. Postmodern ekol Nietzsche'nin düşüncesini daha çok perspektivizm bağlamında, epistemolojik boyutta değerlendirmektedir.

Walter Kaufmann'ın öncülüğünü yaptığı ABD merkezli ekol ise apolitik bir Nietzsche yorumu getirmiş, Nietzsche'nin temel probleminin siyasetle değil insanla ilgili olduğunu ileri sürmüştür. Kaufmann, güç istenci düşüncesini uluslararası siyaset düzeyinde değil, insanların bireysel dürtüleri düzleminde psikolojik ve felsefi boyutta değerlendirir.³ 2. Dünya Savaşı sürecinde Nazizm'in Nietzsche'nin çalışmaları üzerindeki manipülasyonunun etkisiyle apolitik Nietzsche okumaları özellikle Anglosakson akademik çevrelerde kabul görmüştür.

Nietzsche'nin devlet karşıtı tezleri, anarşist teorisyenlerden Max Stirner'le arasında düşünsel yakınlık olduğu iddialarını doğursa da Nietzsche, çalışmalarında anarşizmle ilişkisini açık biçimde reddetmiştir. Benzer şekilde demokrasinin zayıfların ve korkakların düzeni olduğunu iddia eden birçok pasajının bulunması, onun demokrasi üzerine yapılan bazı çalışmalarda referans alınmasını engellemiştir. Devletin bozulmaların en büyüğü olduğunu iddia etmesi faşizmle, eşitlik idealinin reaktif güçler tarafından propagandası yapılan bir zayıflık ve bozulma olduğunu ifade edişi sosyalizmle, insanın doğası gereği gücünü sürekli artırmaya çalıştığını kabul etmesi ve bunun aktif gücün reaktif güç üzerinde kurduğu baskıyla gerçekleştiğini savunması liberalizmle ilişkilendirilmesini engellemiştir. 20. yüzyıl boyunca ortaya çıkan çok farklı uçlardaki teorilerde aynı anda Nietzsche'ye referanslar görülebilmektedir. Bu durum, Nietzsche'nin siyasi düşüncesi üzerine günümüzde de fikir birliği oluşmadığını göstermektedir. Nietzsche'nin siyaset felsefesinde; siyasi model önerileri yoktur. O, kapalı bir sistem oluşturmaktan özellikle kaçınmıştır. Onun hedefi yeni olasılıklar yaratarak düşüncenin sınırlarını genişletmek ve yeni paradigmanın ortaya çıkacağı koşulları oluşturmaktır.

Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi, felsefesinin merkezinde yer almaktadır. Nietzsche'nin ilk dönem çalışmalarında bu kavram neredeyse hiç yer almazken,

---

¹ Brian Leiter, "Nietzsche's Moral and Political Philosophy", The Stanford Encyclopedia of Philosophy, Edward N. Zalta (ed.), <http://plato.stanford.edu/archives/spr2013/entries/nietzsche-moral-political/>, (08.09.2016).

² Keith Ansell-Pearson, *An Introduction to Nietzsche as Political Thinker*, Cambridge University Press, Cambridge 1994, s. 1.

³ Walter Kaufmann, *The Portable Nietzsche*, Penguin, New York 1988, s. 15.

son dönem çalışmalarında bu düşünceye gittikçe artan bir vurgunun olduğu görülmektedir. Bu durum Heidegger, Deleuze gibi felsefeciler tarafından güç istencinin Nietzsche'nin düşüncesinin vardığı son nokta olarak yorumlanmasına neden olmuştur. Dolayısıyla güç istenci düşüncesi anlaşılmeden Nietzsche'yi çözümlmek mümkün değildir. Lacewing; metafiziksel, organik ve psikolojik olmak üzere güç istencini üç ayrı kategoride değerlendirir. Metafiziksel yoruma göre var olan her şey güç istencidir. Organik yorum, güç istencini bütün yaşamsal formlarla bağıntılı olan aşkın bir kavram olarak ele alır. Psikolojik yorumsa bu düşünceyi bir yapı olarak bütün canlıların içine yerleştirir.⁴

Güç istenci kavramının farklı disiplinlerde farklı anlamları karşılması, bu düşünceyi Nietzsche'nin anlaşılması en güç düşüncelerinden biri haline getirmiştir. Bu nedenle güç istenci kavramını analiz ederken güç kavramının linguistik kökenlerine inmek yararlı olacaktır. Almancada "Kraft" ve "Macht" kelimeleri İngilizcede "force" ve "power" olarak karşılık bulur. Kraft (force) gücün niceliksel değerini ifade ederken, "Kraft"tan "Macht"a geçiş, gücün reaktif durumdan aktif hale geçişiyle açıklanabilir.⁵ Nietzsche güç kavramını açıklarken "Macht"ı(power) kullanır. "Power"ın İngilizcedeki anlamına baktığımızda ise siyaset biliminde "iktidar" kavramını karşıladığını görüyoruz. Özellikle realizmde "power" en çok kullanılan kavramlardan birisi olmuştur. Oxford sözlüğü "power"ı gücün sonuçlarını kontrol etme ve onları etkileme kabiliyeti şeklinde tanımlar.⁶

Nietzsche, "Kraft"ın(force) güç istenci düşüncesini tanımlamada yetersiz kaldığını düşünür. Çünkü "Kraft" anlamını daha çok fizikteki kullanımından, niceliksel bir değeri belirleme amacından almıştır. Dolayısıyla güç istenci düşüncesini tanımlama noktasında yetersizdir. Pozitif bilimlerde niceliksel değerlerin derecesini belirlerken kullanılan bu kavramı doğrudan felsefeye taşımak anlam karmaşasına yol açacaktır.⁷ "Force" ise dışarıya kapalı bir sistem içindeki enerjinin muhafaza edilme düzeyiyle bağıntılı olarak değerlendirilmektedir. "Force"u reaktif konumdan aktif hale taşıyacak aşamalar ancak güç istenciyle ve Nietzsche'nin bu düşünceyi tamamlayan bengi dönüş, üstün insan gibi kavramlarının yorumlanmasıyla anlaşılabilir.

⁴Michael Lacewing, "Nietzsche on the Will to Power", Routledge, <http://documents.routledgeinteractive.s3.amazonaws.com/9781138793934/A2/Nietzsche/NietzscheWillPower.pdf>, (02.02.2016), s. 1.

⁵Jacob Golomb, Robert S. Wistrich, *Nietzsche, Godfather of Fascism?*, Princeton University Press, New Jersey 2002, s. 49.

⁶ Scott Burchill vd., *Theories of International Relations*, Palgrave Macmillan, London 2009, s. 38.

⁷ Jacob Golomb, Robert S. Wistrich, *a.g.e.*, s. 51.

18. yüzyıl fizikçilerinden Boscovich, maddenin güç alanlarından oluştuğunu öne sürmüştür.⁸ Farklı disiplinlerin verilerini felsefesini oluştururken kullanan Nietzsche için bu kaotik evrende yaşam güç istencinin farklı görünüşlerinden ibarettir. Nietzsche, bu yorumunu metafiziksel değil maddi temellere dayandırdığını ileri sürer (Heidegger ise Nietzsche’de güç istenci düşüncesini metafiziksel bir kavram olarak yorumlamaktadır.). Organizmaların hareketlerinde merkezde yer alan bu temel güdü Nietzsche’nin güç istenci düşüncesinde dünyadaki değişimin ve döngünün motorudur, tarihi oluşturan şeydir. Dolayısıyla Nietzsche’nin felsefesindeki güç istencinin merkezi konumu, realist paradigmanda güce atfedilen önemle benzerlikler taşımaktadır ve epistemolojik bir boyuta da sahiptir.

Güç istenci düşüncesinin temelinde insan doğasının unutturulmuş yasalarına geri dönme ve metafizikle örtülmüş olan doğruya ulaşma isteği vardır. Bu doğru, Aydınlanma’nın rasyonel temellere dayandırılmış, statik ve neden-sonuç ilişkilerine dayalı doğrusu değildir; güç istencidir. Nietzsche, deterministik ilişki setlerinin gerçekte var olmadığını ileri sürmekte, tümevarımsal yöntemlerin belli amaçlar doğrultusunda iletişim kurabilmek ve yorum gücünü artırmak için kullanıldığı çıkarımını yapmaktadır.⁹ Bu duruşu Nietzsche’yi modernizmin düşünce tarzından ayırmaktadır.

Nietzsche’nin siyasi düşüncesinin birey-devlet çelişkisiyle ilgili duruşu, güç istencinin realist paradigmayla ilişkisini kavrama adına önemlidir. Devlet üzerine yapılan tartışmalar Nietzsche’nin ilk dönem çalışmalarından geç dönem çalışmalarına dek hemen hemen tüm metinlerinde önemli yer tutmaktadır. Nietzsche ve realist paradigma arasındaki temel ayrımlardan biri de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Nietzsche’nin siyasi düşüncesinin merkezinde devlet yer almaz. O, devlete ancak işlevsel bir anlam atfeder, bir ideal olarak devlet kavramını yüceltmez.

Nietzsche’nin devlet eleştirisi, Bismarck Almanya’sına yönelttiği eleştiriler üzerinden daha iyi anlaşılabilir. 1862-1872 döneminin Almanya’sını yorumlarken Nietzsche, o dönemin Almanya’sının kültürel bir uyanışa ihtiyacı olduğunu düşünmekte ve sürecin bu uyanışı başlatacağına dair güçlü bir inanç taşımaktaydı. Wagner’le yakınlığı ve akademik düzlemde de etkisi hissedilen Alman ulusal birliğinin sağlanmasının uyandırdığı optimizm bu düşüncesinin nedenleri arasında olsa da yıllar geçtikçe bu iyimserlik yerini 2. Reich’in sert eleştirisine bırakmış ve bu sürecin etkisiyle Wagner’den de kopuş yaşamıştır. Nietzsche, Bismarck Almanya’sının devlet merkezli hegemonik politikaları nedeniyle normatif otoriteyi

---

⁸ Michael Lacewing, *a.g.e.*, s. 2.

⁹ Michael Lacewing, *a.g.e.*, s. 2.

oluşturacak unsurları göz ardı ederek, otoriteyi tümüyle baskıya dayandırdığını ileri sürmekte, bu durumu otoritenin bir zayıflığı olarak değerlendirmektedir.

Nietzsche'nin siyasi düşüncesi, devlet merkezli teorileri çok fazla soyut kavramla çevrelendiği gerekçesiyle eleştirir. Onun devlet eleştirisi, epistemolojik bir boyuta da sahiptir. Nietzsche, devleti statükonun koruyuculuğunu yapan, epistemolojik açıdan gerici bir proje olarak görmektedir. O, devleti güç istenci düşüncesinden bağımsız olarak yorumlayan ve devlete gücü çoğaltmak dışında başka amaçlar yükleyen bütün düşünceleri yadsır.¹⁰ Nietzsche, Böyle Buyurdu Zerdüş'te üstün insana devleti aşma görevini yüklemiştir.¹¹ Nietzsche'nin siyasi düşüncesinde, devlet ancak kültürel gelişmeyi sağladığı ve üstün insana giden yolu açtığı sürece yararlıdır.

Güç istenci, sürekli daha da ileriye gitme düşüncesiyle, gücün çoğalmasını durdurmaya çalışan statükocu güçlerle yüzleşmenin getirdiği bir çatışma içerisindedir. Bu çatışma, uluslararası ilişkilere de karakteristiğini veren unsurlardan birisidir. Güç odakları, bir yandan gücünü sürekli daha da artırmak isterken bir yandan da kurumsal ve statükoya dayalı yapılarla mücadele etmek durumundadır. Bu çatışma, savaşı yaşamın tamamlayıcı bir unsuru haline getirir. Nietzsche'nin çatışmayı merkeze alan bu vizyonu realizmin paradigmasıyla da uyumaktadır. Nietzsche ahlaki açıdan getiren sınırlamaların, statükonun reaktif güçleri korumak için inşa ettiği gerici projeler olduğunu düşünür. Nietzsche de tıpkı Machiavelli gibi uluslararası ilişkilerin anarşist doğasının, güç istencinin kendini var etmesi için en uygun ortam olduğunu düşünmektedir. Nietzsche, sürekli kaosu desteklemez, kaos onun için bir araçtır. Onun ideali, savaşların sürekliliği değil, büyük siyasettir. Nietzsche'nin felsefesinde ahlaki değerlere dayalı yapılar, güç istencinin önündeki en büyük engeller olarak yorumlanır. Nietzsche'nin moral değerlere bakışı, Machiavelli, Morgenthau gibi realizmin önde gelen isimleriyle de benzeşmektedir.

Nietzsche'ye göre tarihsel açıdan ilerleme küçük adımların birbirine eklenmesiyle gerçekleşmez, kısa periyotta yaşanan büyük sıçramalar şeklinde olur. Bu atılımlar statükoyu yıkmak için her şeyi yapmaya hazır, içgüdülerine göre hareket eden liderlerin ve üstün insanların yol göstericiliğinde şekillenir. Modern devlet bu anlamda Nietzsche için gelişmeyi durduran bir kurumdur. Onun üstün insanı devletin bittiği yerde yükselir, o devletsizdir.

Güç istenci düşüncesinin realist paradigmayla ilişkisini anlamak için realizmde gücün yerini kavramak önemlidir. Güç kavramı, realist paradigmanın

---

¹⁰ Yahya Berkol Gülgeç, "Thomas Hobbes'un Sosyal Sözleşme Teorisinin Nietzsche'nin Siyaset Felsefesi Doğrultusunda Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi", *AÜHF*, 64 (3), Ankara 2015, s. 709.

¹¹ Friedrich Nietzsche, *Böyle Buyurdu Zerdüş*, Karınca, İstanbul 2004.

disiplin içindeki dominant konumunun da etkisiyle uluslararası ilişkilerde önemli bir yere sahiptir. Kragner uluslararası ilişkilerde gücün işlevini üç evrede özetler.¹² Öncelikle güç, siyasi arenada kimin sahneye çıkacağını belirlemektedir. 2. Dünya Savaşı periyodunda yaşanan olaylar, Almanya, İngiltere, Sovyetler Birliği gibi ülkelerin domine ettiği Kıta Avrupası siyasetinde, küçük ülkelerin ne derece etkisiz kaldıklarını ortaya koymuştur. İkinci evrede güç, siyasi arenada oynanan oyunların kurallarını belirler. 1945 sonrası ortaya çıkan uluslararası kurumsal yapılar savaşın kazanan taraflarının değerler sistemini kendi perspektifleri doğrultusunda nasıl restore edebildiğini göstermiştir. Baskın güç odağı, üzerinde egemenlik kurduğu güçlere kendi normlarını ve değerler sistemini dayatma gücüne sahiptir. Üçüncü evrede ise güç, oyunun kurallarını değiştirme potansiyeline sahiptir.

3. NIETZSCHE VE REALİZM

Nietzsche'nin siyasi düşüncesini güç kavramı özelinde uluslararası ilişkiler disiplininin alanına taşıyan başlıca isimlerden birisi Morgenthau olmuştur. Nietzsche'nin siyaset felsefesi, realist paradigmayla birebir uyumaz. Buna karşın, iki düşüncenin de güç kavramını merkezine alması, şekillendirici bir unsur olarak savaşlara verdikleri önem ve uluslararası ilişkileri makro boyutta almaya eğilimli yapıları yakın noktalar olarak değerlendirilebilir. Nietzsche'nin çalışmaları incelendiğinde Thucydides'e dek kökenleri götürebilecek, realist düşünceyi olumlayan birçok çıkarımı olduğu görülür.¹³ Nietzsche'nin siyasi düşüncesinin, etiği siyasi pratiğin dışında bırakan Machiavelli'yle, insan doğasının benmerkezcilik dinamikleri noktasında Hobbes'la ve gücün uluslararası hukuk üzerindeki etkisini kabul eden Morgenthau'nun tezleriyle uzlaştığı görülmektedir.

Nietzsche her güç odağının doğası gereği egoist bir yapıya sahip olduğunu kabul eder. Güç odaklarını yönlendiren temel unsur olarak ise kuşaktan kuşağa etkisini kaybetmeyen vahşi içgüdüleri ele alır. Bu alandaki temel yaklaşımlardan farklı olarak, Nietzsche'nin düşüncesinde içgüdüler hazzı yönelmezler, haz gücü çoğaltma dürtüsünün bir etkisi olarak ortaya çıkar.¹⁴ Bu nedenle Nietzscheci bir uluslararası ilişkiler okumasında realizmin çıkış noktalarından biri olan Hobbes'la özdeşlik kurulabilir. Nietzsche ve Hobbes, insan doğasının dinamiklerini ele alırken aynı noktadan hareket ederler. Ayrıldıkları nokta, Hobbes'un insan doğasına getirdiği pesimist yorum nedeniyle sosyal sözleşmeyi gerekli görüşüdür. Nietzsche bu düşünceyi benimsemez ve Fransız Devrimi'yle Avrupa'da siyaset

¹² Pınar Bilgin, Berivan Eliş, "Hard Power, Soft Power: Toward a More Realistic Power Analysis", *Insight Turkey*, Vol. 10, No. 2, Ankara 2008, s. 10.

¹³ Manuel Dries, "Nietzsche's critique of staticism: introduction to Nietzsche on Time and History", *Nietzsche on Time and History*, Walter de Gruyter, Berlin 2008, s. 12.

¹⁴ Margus Vihalem, *How to Get Rid of the Subject? On Some Aspects of Nietzsche's Critique of Subjectivity*, The Estonian Institute of Humanities. Tallinn 1999, s. 166.

sahnesinde gündeme gelen sosyal sözleşme kavramını ve buna bağlı olarak ortaya çıkan yapıları reddeder. Bu duruşu, Nietzsche'yi liberal paradigmadan da ayırtmaktadır.

Nietzsche, doğru kavramına moral değerlere dayanan soyut anlamlar yüklemeyi, doğruyu egemen paradigma tarafından biçimlendirilen işlevsel bir yapı olarak ele alır. Bu yaklaşım biçimi Nietzsche'nin siyaset felsefesinin realist düşüncenin ilham kaynaklarından Machiavelli'ye yaklaştığı noktalardan birisidir.¹⁵ Machiavelli ve Nietzsche'nin moral değerlerin güçle ilişkisi üzerine yorumlarını, uluslararası ilişkiler disiplininin gündemine taşıyan teorisyen ise Morgenthau olmuştur. Morgenthau, güç mücadelesini uluslararası ilişkilerin temel gerçekliği olarak benimsemiştir.¹⁶ Morgenthau'nun Nietzsche okuması daha çok onun çalışmalarının insan doğası merkezli tartışmalarına dayanıyordu. Kenneth Waltz sonrası dönemde ise uluslararası ilişkiler disiplininin yaşadığı dönüşüm, tamamlayıcı birçok teorinin ortaya çıkışı, Nietzsche'yi bilimin tüm alanlarıyla ilişki içinde ele almayı mümkün kılmıştır. Multidisipliner bir yaklaşıma sahip olan Nietzsche'nin daha iyi anlaşılacağı zemin de budur.

Morgenthau'nun okumalarından yola çıkarak Nietzsche'nin düşüncesinin moral değerler noktasında realist paradigmayla uyduğu söylenebilir. Morgenthau, ahlaki değerleri ve yapıları uluslararası ilişkiler paradigmasında ikincil bir konuma indirgeyerek siyasetin moral değerler tarafından değil, devletler tarafından şekillendirildiğini savunmuştur.¹⁷ Morgenthau'nun gücün önemine ilişkin getirdiği bu yorum, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesiyle benzerlikler taşımaktadır. Morgenthau'nun epistemolojik duruşunda da Nietzsche'yle yakınlıklar gözlenmektedir. Morgenthau da Nietzsche gibi statik değerlere dayalı teorik yaklaşımları kabul etmez. Ona göre teoriler, gerçeklikle nasıl ilişki kurulabileceğini göstererek kavramlar arasında bağ kurulmasına yardımcı olmalıdır.¹⁸ Bu tavra göre toplumun gelişmesinin yolu, toplumu ortaya çıkaran yasaların keşfedilmesine dayanmaktadır.¹⁹ Morgenthau, bu noktada güç kavramının önemine dikkat çeker ve güç kavramı olmadan siyaset teorisinin bütünsel bir resimde açıklanmasının

---

¹⁵ Edward Hallett Carr, *The Twenty Years' Crisis 1919-1939*, Macmillan, London 1981, s. 64.

¹⁶ Michael Laurence, "Nietzsche, Morgenthau, and the Roots of Realism", <http://www.e-ir.info/2015/06/24/nietzsche-morgenthau-and-the-roots-of-realism/>, (14.01.2017).

¹⁷ Scott Burchill vd., *a.g.e.*, s. 48.

¹⁸ Hans J. Morgenthau, *Politics Among Nations*, Seventh Edition, McGraw-Hill, New York 2005, s. 3.

¹⁹ Hans J. Morgenthau, *a.g.e.*, s. 4.

olanaksız olduğunu ileri sürer.²⁰ Benzer şekilde Nietzsche de güç istenci kavramı anlaşılmeden felsefeden bilime birçok şeyin havada kalacağı düşüncesine sahiptir.

Realist düşünce ve Nietzsche arasındaki temel farklılık daha çok devlet merkezli tartışmalar noktasında ortaya çıkmaktadır. Nietzsche'nin, realist paradigmanın devletler sistemini merkezine alan ilkelerini kabul etmesi beklenemez. Bir diğer ayrım ise epistemolojik boyutta görülmektedir. Nietzsche, egemen paradigmanın yöntemlerini büyük oranda reddederken, realist paradigma doğrudan döneminin epistemolojisinden ve modernist düşünceden etkilenmiştir. Bu tezden hareketle realizmin, uluslararası ilişkiler disiplininde yeni bir paradigma üzerinden temellendirilip temellendirilemeyeceği tartışılabilir. Güç istenci kavramı merkezli bir uluslararası ilişkiler yaklaşımı daha çok bu noktada değer kazanacaktır.

Birçok realist teorisyen, Machiavelli ve Nietzsche'nin moral değerleri ikincil bir konuma indirgeyen yorumlarından etkilenmiştir. Nietzsche'nin gücü artırma dürtüsü üzerine tezleri merkezinde ofansif realizme yaklaşması ve Waltz'ın birinci düzey imge analiziyle Nietzsche'nin güç istenci yorumu arasındaki benzerlikler, güç istencinin uluslararası ilişkiler disiplini içindeki yerini anlamlandırmak için realizmin Nietzsche'nin perspektifiyle karşılaştırmalı olarak tartışılmasını gerektirmektedir.

4. REALİST PARADİGMA VE GÜÇ DENGESİ

Realist paradigmanın siyasi pratikteki doğrudan yansımaları, güç dengesi mücadeleleri üzerinden okunabilir. Nietzsche'nin siyaset felsefesi, güç istenci düşüncesi merkezinde güç dengesini ontolojik boyutta tartışmıştır. Nietzsche'ye göre, güç dengesinde yaşanan sürekli değişimler, tekrar denge oluşturma arayışları ve bu güç dengesinin kurulma süreci, siyasi tarihin döngüsünü oluşturur. Bu döngünün epistemolojik açıdan analizini Nietzsche güç istenci düşüncesi temelinde gerçekleştirmiştir.

Güç istenci düşüncesiyle Nietzsche kendini yeni paradigmanın habercisi olarak görmektedir. Benzer misyonu uluslararası ilişkilerde E.H. Carr'ın yerine getirdiğini söyleyebiliriz. E.H. Carr, siyasi tarihe ilişkin çalışmalarında ortaya koyduğu tezlerle, farklı bir noktadan yola çıkarak, Nietzsche'yle yakın sonuçlara varmıştır. Nietzsche doğrudan felsefi idealizmi eleştirirken, Carr'ın hedefinde idealist ekol vardır. Nietzsche ve Carr'ın siyaset felsefesine getirdiği yorumlar, yeni bir paradigmanın gerekliliği noktasında uzlaşmaktadır.

E. H. Carr, yeni dünya düzeninin moral açıdan eleştirisini içinde bulunduğumuz medeniyetin ilerlemesi için gerekli görmektedir.²¹ Savaş, Carr'ın

²⁰ Hans J. Morgenthau, *a.g.e.*, s. 5.

²¹ Edward Hallett Carr, *Conditions of Peace*, Macmillan, London 1942, s. 112.

yorumuyla, bu dönüşümü gerçekleştirmek için kullanılan en etkili araçtır. Savaşlar, toplumu egemen paradigmanın statik değerleriyle karşı karşıya getirerek sistemin dayandığı temelleri sarsarlar. 20. yüzyılda savaşın işleyiş şekli, 19. yüzyıldaki kullanımından farklılaşmıştır. Carr, idealist boyutları tümüyle dışarıda bırakan realist yaklaşımları kabul etmez. Buna karşın değerler sisteminin, güçle karşılaştırıldığında uluslararası ilişkileri biçimlendirme noktasında daha az etkiye sahip olduğu çıkarımını yapar. Carr, 1. ve 2. Dünya Savaşı analizlerinde, idealist bir refleksiyle savaşın kendisini mahkûm etmez. Carr'ın temel sorunsalı savaş değil, statükonun değerlerini merkeze koyarak gelişimi yavaşlatma yoluyla savaşı kaçınılmaz hale getiren güç odaklarıdır. Bu yaklaşım biçimiyle Carr, savaşları uluslararası ilişkilerin şekillendirici unsuru olarak alan Nietzsche'yle benzer bir duruşa sahiptir.

Carr, dünya savaşlarının analizini yaptığı çalışmalarında mikro problemlere yoğunlaşmaz, onun temel meselesi savaşı ortaya çıkaran yapının kendisidir. Carr'ın yorumuyla, 1. Dünya Savaşı'nın kazanan tarafları, mevcut paradigmanın çöküşünü kabullenmek istememiş, reformlar aracılığıyla çökmekte olan bir sistemin ömrünü uzatmaya çalışmışlardır. Bu girişimler, Carr'ın analiziyle, başarılı olmayacak ve yaklaşık 20 yıllık bir geçiş sürecinin ardından yine bir dünya savaşı patlak verecektir. Nietzscheci bir uluslararası ilişkiler okumasında da savaş, güç odaklarının arasındaki üstünlük mücadelesinin vardığı son noktada ortaya çıkan, kaçınılmaz bir sonuçtur ve insanlık savaşın geldiğini çok önceden görmesine karşın bunun önüne geçememiştir. Nietzsche ve E.H. Carr, mevcut paradigmanın ömrünü tamamladığında dikkat çekerek dönemlerinin teorik açıdan ciddi bir eleştirisini gerçekleştirdiler. Savaş, realist paradigmaya göre, doğa yasaları doğrultusunda, çelişkiler çoğaldığında uluslararası ilişkilere yeniden şekil vermek için devreye girer. Bu evreye gelindiğinde savaşın misyonu politikanın da ötesine geçmiştir. Nietzsche'nin yorumuyla varoluş mücadelesi ve savaş üstün insana giden bir araç haline gelmiş, statükonun değerlerini yıkarak yeni paradigmanın üzerinde yükseleceği alanı açmaya başlamıştır. Savaşın dinamiklerinin anlaşılmasında ahlaki değerleri dışarıda bırakan bu yorumuyla Nietzsche, Machiavelli ve Morgenthau'yla benzer bir duruşa sahiptir.

Morgenthau'nun realizm yorumu, savaşların ortaya çıkışına antropolojik bir yaklaşım getirerek insan doğasının bu süreçteki önemini vurgular. Morgenthau'nun bu konudaki duruşu, felsefesinin merkezine insanla ilgili problemleri yerleştiren Nietzsche'ye yakındır. Nietzsche de siyaset felsefesi ve uluslararası ilişkilerin kapsamına girebilecek problemlere eğilirken, öncelikle insan doğasının sınırlarını tespit etmeye çalışmış, psikoloji temelli bir yaklaşım geliştirmiştir. Bu nedenle Nietzsche'nin siyaset felsefesiyle, Hobbes'un ve Morgenthau'nun düşünceleri arasında organik bir bağ vardır.

Morgenthau, uluslararası hukukun devletler üzerinde kısıtlı yaptırım gücüne dikkat çekerek, değer yargılarının ve etiğin uluslararası ilişkiler analizlerinin dışında bırakılmasını önerir. Morgenthau'nun bu perspektifi, Nietzsche'nin etiğe bakışıyla benzer. Morgenthau, moral değerleri değil güç dengesini merkeze alır. Morgenthau'nun realizm yorumunda güç dengesi, devletlerin politikaları üzerinde doğrudan etkiye sahiptir ve savaşların ortaya çıkışında belirleyici bir unsurdur.

Klasik realizm, güçler toplamını değişmez olarak kabul eder.²² Bu durumda, bir güç odağında yaşanan artış başka bir güç odağının gerilemesi anlamına gelmektedir. Nietzsche'nin siyasi düşüncesi ise problem çözme odaklı değildir. O, bunun yerine problemleri ortaya çıkaran büyük teoriyle ve bu teorileri kapsayan paradigmaya ilgilendirilmiştir. Realist paradigma ve Nietzsche'nin siyasi düşüncesi, güç kavramını merkeze alarak benzer noktalardan yola çıksalar da farklı hedeflere yöneldikleri için bu noktada ayrılmaktadırlar.

Uluslararası siyasi arenada, ülkeler üzerinde kesin yaptırım gücü olan bir yapının olmaması, bir güvensizlik ortamı oluşturarak devletlerin sürekli bir savunma refleksi içinde ittifak arayışlarına girmesine neden olmaktadır.²³ Bu eksende, 1. Dünya Savaşı'nın Balkanlar'da başlayan bölgesel bir olay üzerinden hızla evrensel bir probleme dönüşmesi daha iyi anlaşılabilir. Bu tepkisellik, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesiyle getirdiği perspektifle yorumlanabilir. Her güç odağı, kendini diğer güç odaklarına göre konumlandırmakta ve bu odaklar arasında sürekli bir üstünlük mücadelesi yaşanmaktadır. Güç odakları arasındaki ilişkileri sıfır toplamlı bir oyun pratiğinde çözümleneyen realist paradigmaya göre, her güç odağı sürekli tehdit altında bulunmaktadır.

Waltz'ın yorumuna göre, süper güçler agresif bir davranış modeli sergilediğinde, tehdit altındaki devletler, kendi varoluşlarının devamlılığını sağlamak için ellerindeki olanakları gözden geçirirler ve saldırgan gücü dengeleyecek unsurları araştırmaya başlarlar.²⁴ Bu bağlamda, Waltz'a göre uluslararası dayanışma mümkün olamaz. Çünkü kurulan ittifaklar, ancak belli bir hedefe karşı oluşturulduğunda anlamlı olacaktır. Bu yorum, realist ekolün uluslararası siyasetin dinamiklerine ilişkin liberal düşünceden ayrıldığı temel noktalarından birisidir. Realist perspektife göre, taraflardan birinin kazanımı, diğer tarafın gerilemesini gerektirecektir. Sonsuza kadar, iki tarafın da sürekli gücünü

²² Efe Çaman, "Uluslararası İlişkilerde (Neo)Realist Paradigmanın Almanya'daki Gelişimi ve Evrimi: Kindermann ve Münih Okulu", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 2, No: 8, 2007, s. 41.

²³ Matthew Ragghianti, "Origins of World War 1", http://mtragg.wmwikis.net/file/view/Origins+of+WWI+and+Conflict+and+Cooperation+Therory_+Senior+Seminar.pdf, 8, (21.03.2016).

²⁴ Scott Burchill vd., *a.g.e.*, s. 129.

artırması rasyonel bulunmaz. Nietzsche, bu tartışmada realist paradigmaya yakın görünmektedir.

Realist paradigmada uzun vadede, devletler arasında çatışma kaçınılmazdır. Carr, çatışmaların nedenlerini kaynakların paylaşılmasındaki uzlaşmaz karşıtlıklara bağlarken, Morgenthau insan doğasıyla devletlerin yönetim dinamikleri arasında ilişki kuran bir analiz modeli geliştirmiştir.²⁵ Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi de büyük bir küresel savaşı yeni paradigmaya geçiş için kaçınılmaz ve gerekli görmektedir.

5. SONUÇ

Bu çalışmanın odak noktasını, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesinin realist paradigma özelinde uluslararası ilişkiler çerçevesinde tartışılması oluşturmuştur. Bu kapsamda Machiavelli, Hobbes, Carr, Morgenthau Waltz gibi realist paradigmayı etkilemiş teorisyenlerin güç kavramı üzerinden okumaları yapılmış ve bu isimlerin tezleri Nietzsche'nin güç istenci kavramı merkezli siyasi düşüncesiyle karşılaştırılmıştır.

Yapılan tartışmalar ve gözden geçirilen problemler sonucunda görülmüştür ki Nietzsche ve realist paradigma arasında ortak noktalar olduğu gibi, ayrıştıkları noktalar da bulunmaktadır. Nietzsche'nin özellikle kapalı bir sistem oluşturmaktan kaçınması, Aydınlanma'nın etkisiyle yayılan deterministik modelleri reddedişi ve devletler sistemine karşı çıkması realist paradigmadan ayrıştığı temel noktalar arasında sayılabilir. Bununla birlikte güç kavramını realist paradigmayla benzer biçimde merkezine alması, savaşların dönüştürücü gücüne yaptığı büyük vurgu, geleneksel etiği dışarıda bırakan analiz modelleri ve liberal düşünceye yönelttiği eleştiriler onun realist paradigmaya yaklaştığı noktalar arasındadır. Buradan yola çıkarak Nietzsche'nin realist paradigmayla birebir uyuşmadığı ancak bu paradigmanın ortaya çıkmasını sağlayan koşulların oluşmasına katkıda bulunduğunu söyleyebiliriz. Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi, realist paradigma için Thucydides, Machiavelli ve Hobbes'tan; E.H. Carr, Morgenthau, Waltz gibi teorisyenlere geçiş işlevi görmüştür. Nietzsche, modernizmin ve döneminin siyasi düşüncesinin kapsamlı bir eleştirisini gerçekleştirerek 20. yüzyılın başında realizmin yükseldiği zeminin ortaya çıkışına doğrudan katkıda bulunmuştur.

Nietzsche'nin etkileri Morgenthau gibi realizmin öne çıkan bazı teorisyenlerinde doğrudan görüle de bugüne dek Nietzsche'nin siyaset felsefesi düşüncesinin uluslararası ilişkiler disiplini çerçevesinde kısıtlı düzeyde okuması yapılmıştır. Bu çalışmada, literatüre daha çok bu noktada katkıda bulunmak hedeflenmiş ve uluslararası siyasetin kaotik bir döneme girdiği bir çağda,

---

²⁵ Andreas Bieler, "The Anarchy Problematique and Sovereignty: Neo-Realism and State Power", <http://andreasbieler.net/wp-content/files/Neo-realism.pdf>, (12.06.2016), s. 2.

Nietzsche'nin güç istencini merkeze alan ve yeni paradigmaya yönelen perspektifinin, realizmin analiz modellerine yeni açılımlar getirebileceği düşüncesi değerlendirilmiştir. Nietzsche'nin perspektivist duruşu ve multidisipliner yaklaşımı realist paradigmanın analiz modellerine yeni boyutlar kazandırarak bu paradigma temelli analizlerin tahmin gücünü yükseltebilir.

Uluslararası ilişkiler disiplininin, 1. Dünya Savaşı'nın bitişinden hemen sonra gün yüzüne çıkması, büyük savaş sonrası değişen uluslararası siyasetin dinamiklerine yeni bir yorum getirme arayışının ürünüdür. Bu çaba, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesiyle mevcut paradigmanın ötesine geçme hedefiyle benzer. 1. Dünya Savaşı sonrası, uluslararası güç dengelerinde yaşanan değişimler, güç odaklarının güç düzeyinde değişimlere neden olarak yeni bir denge noktası oluşturmuştur. Nietzsche nihai bir denge noktasının olmadığını savunmakta, kalıcı barış düşüncesini ütopyik bir ideal olarak ele almaktadır. İki savaş arası döneme yönelik analizlerinde, E.H. Carr da bu tezi benimsemiş görünmektedir. Çünkü bu evrede, aktif bir savaş söz konusu olmasa da her güç odağı doğru anın gelmesini bekleyerek kendini konumlandırmakta, gizli bir iç mücadele sürekli devam etmektedir. Nietzsche, siyasi açıdan bir denge noktasına ulaşabileceğine inanmaz. Denge noktasına ilişkin tezler, Nietzsche'nin yorumuyla, gücün doğasına dair dinamiklerle çelişir. Bu yorum, onun dinamik bir güç yorumu olduğunu gösterir ve onu liberal paradigmanın temel prensiplerinden ayırır. O, statik olmayla güç istencinin birbiriyle çeliştiğini düşünmektedir. Bu tezleri, Nietzsche'yi Hobbes ve Machiavelli'nin realist paradigma çerçevesindeki görüşlerine yaklaştırmaktadır.

Nietzsche'ye göre gücün doğası gereği tarihsel açıdan büyük kırılmalar öncesi kriz dönemlerinin yaşanması olağandır. Nietzsche, bu durumu hem epistemolojik hem de siyasi boyutta değerlendirir. Egemen paradigma, değişen dünya koşullarını yorumlama konusunda yetersiz kaldıkça, bir zamanlar yaşamı daha da ileri taşıyan prensipler, gelişimin önündeki en büyük engeller haline gelmeye başlarlar. Güç istenci düşüncesinin savaflara biçtiği rol, bu engelleri ortadan kaldırmaktır. Nietzsche'nin savaş yorumu, bazı noktalarda realist paradigmayla uyumaktadır. Asıl farklılık, realist paradigmanın devlet yorumunda ortaya çıkmaktadır. Nietzsche, devletleri mevcut paradigmanın ortaya koyduğu ilişkiler setinin devamlılığını sağlayan araçlar olarak görmekte, büyük siyaset projesinin kapsamına devletleri dahil etmemektedir.²⁶

Uluslararası ilişkilerin değişen yapısı yeni tehdit biçimleri, savaş modelleri ve problemler ortaya çıkarmıştır. Makro düzeydeki dünya savaşlarının yerini kronik biçimde metropollere sığrayan, daha mobilize ve öngörülemez tehdit unsurları almıştır. Bu kadar çok tehdidin ortasında devletler üstü uluslararası

²⁶ Friedrich Nietzsche, *The Will to Power*, Vintage Books, New York 1968.

mekanizmaların etki gücü, 1920'lerdeki seviyesinin çok da ötesine geçebilmiş değildir. Nietzsche, nihai denge doğasının oluşacağına inanmaz. Sürekli güç mücadelesi ve güç dengesinin dinamiklerinde yaşanan değişimler, onun yorumuna göre insan doğasının bir parçasıdır. Nietzsche, bütün varlıkların sürekli bir güç mücadelesi içinde olduğunu düşünmektedir. Belli güç odakları zaman zaman bir araya gelerek, güçlerini birleştirseler de sürekli bir denge noktası oluşmaz, gizli biçimde ve başka araçlarla güç mücadelesi devam eder.

Güç istenci düşüncesi temelinde değerlendirildiğinde tarih, mevcut paradigma aracılığıyla sürekli yeniden yaratılmaktadır. Geçmişe yönelik getirilen her yorum, belli bir güç odağının perspektifini yansıtmaktadır. Nietzsche, geçmişin değerler sistemini yıkarak yeni paradigmanın önünü açacak bir felsefe geliştirmeye çalışır. O, gücü çoğaltma isteğinden daha temel bir hedef görmez. Bu eğilimi, Nietzsche'yi realist paradigmaya yaklaştıran başlıca faktördür. Savaş dönemleri, gelişimi geçici olarak yavaşlatsa da Nietzsche'ye göre, bu kaostan daha güçlü bir toplum çıkacaktır. Bu nedenle, büyük bedellere neden olmasına rağmen savaşlar, Nietzsche'nin siyasi düşüncesinde önemli bir yere sahiptir.

20. yüzyılda yaşanan iki dünya savaşı, bunları izleyen silahlanma yarışı ve Soğuk Savaş, mekanistik dünya görüşünün sınırlarını göstermiştir. Mevcut paradigmanın yerini, dinamik ilişki setleri tarafından yönlendirilen holistik yaklaşımlar almaya başlamış, epistemolojik açıdan hızlı bir değişim süreci başlamıştır. Bu çerçevede 2000'lerde yaşanan küresel ekonomik krizler, ekonomistler tarafından bir paradigma kaymasının işareti olarak yorumlanmaktadır. Nietzsche'ye göre yaşanacak büyük dönüşümü algılayacak ve kutlayacak yeni insanlara ihtiyaç vardır. Bu bağlamda Nietzsche güç istenci düşüncesi merkezinde bütün değerlerin yeniden değerlendirilmesini gerekli görmektedir. Bu düşüncenin uluslararası ilişkiler disiplinine yansımalarının anlaşılabilmesi için, epistemolojik açıdan realist paradigmada güç kavramının yeniden tanımlanması gerekmektedir. Nietzsche'nin siyaset felsefesi, bütün değerleri yeniden değerlendirme projesiyle, yeni paradigmanın yükseleceği zemini oluşturarak, büyük siyasetin önünü açma iddiasına sahiptir. Bu tartışmalar, uluslararası ilişkilere epistemolojik boyutta yeni açılımlar getirerek, farklı analiz modellerinin geliştirilmesine yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

Ansell-Pearson, Keith, *An Introduction to Nietzsche as Political Thinker*, Cambridge University Press, Cambridge 1994.

Bieler, Andreas, “The Anarchy Problematique and Sovereignty: Neo-Realism and State Power”, <http://andreasbieler.net/wp-content/files/Neo-realism.pdf>, (12.06.2016).

Bilgin, Pınar ve Eliş, Berivan, “Hard Power, Soft Power: Toward a More Realistic Power Analysis”, *Insight Turkey*, Vol. 10, No. 2, Ankara 2008, s. 5-20.

Burchill, Scott vd., *Theories of International Relations*, Palgrave Macmillan. London 2009.

Carr, Edward Hallett, *Conditions of Peace*, Macmillan, London 1942.

---. *The Twenty Years' Crisis 1919-1939*, Macmillan, London 1981.

Çaman, Efe, “Uluslararası İlişkilerde (Neo)Realist Paradigmanın Almanya'daki Gelişimi ve Evrimi: Kindermann ve Münih Okulu”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 2, No: 8, 2007, s. 36-52.

Dries, Manuel, “Nietzsche's critique of staticism: introduction to Nietzsche on Time and History”, *Nietzsche on Time and History*, Walter de Gruyter, Berlin 2008, s. 1-19.

Golomb, Jacob ve Wistrich, Robert S., *Nietzsche, Godfather of Fascism?*, Princeton University Press, New Jersey 2002.

Gülgeç, Yahya Berkol, “Thomas Hobbes'un Sosyal Sözleşme Teorisinin Nietzsche'nin Siyaset Felsefesi Doğrultusunda Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi”, *AÜHFD*, 64 (3), Ankara 2015, s. 687-738.

Kaufmann, Walter, *The Portable Nietzsche*, Penguin, New York 1988.

Lacewing, Michael, “Nietzsche on the Will to Power”, Routledge, <http://documents.routledgeinteractive.s3.amazonaws.com/9781138793934/A2/Nietzsche/NietzscheWillPower.pdf>, (02.12.2015).

Laurence, Michael, “Nietzsche, Morgenthau, and the Roots of Realism”, <http://www.e-ir.info/2015/06/24/nietzsche-morgenthau-and-the-roots-of-realism/>, (14.01.2016).

Leiter, Brian, “Nietzsche's Moral and Political Philosophy”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Edward N. Zalta (ed.), <http://plato.stanford.edu/archives/spr2013/entries/nietzsche-moral-political/>, (08.09.2016).

Morgenthau, Hans J., *Politics Among Nations*, Seventh Edition, McGraw-Hill, New York 2005.

Nietzsche, Friedrich, *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, Karınca, İstanbul 2004.

---. *The Will to Power*, Vintage Books, New York 1968.

Ragghianti, Matthew, "Origins of World War 1",
http://mtragg.wmwikis.net/file/view/Origins+of+WWI+and+Conflict+and+Cooperation+Theory_+Senior+Seminar.pdf, (21.03.2016).

Vihalem, Margus, *How to Get Rid of the Subject? On Some Aspects of Nietzsche's Critique of Subjectivity*, The Estonian Institute of Humanities, Tallinn 1999.